

Communication Publications in Thailand between 1983-1989

Ubolwan Pitipatanacozi

The research surveys and compiles with annotated bibliography on Communication Arts publications in Thailand published during B.E. 2526-2532. Twelve publication resources are Faculty of Communication Arts Library, Central Library, Centers of Academic Resources of Chulalongkorn University; Thammasat University Library; Faculty of Humanities Library and Chiang Mai University Library; Siriraj Hospital Library of Mahidol University; Srinakharinwirot University Prasarnmit Campus Central Library; University Library of Kasetsart University, Central Library of Ramkhamhaeng University; Development Document Centre of National Institute of Development Administration; and National Library of Thailand The publications of the research focus on eleven fields of Communication Arts. Table shows the number of books, Theses, research, seminar reports and pamphlets concerned with Communication Arts classified by fields of study during B.E. 2526-2532 are included

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิ่งพิมพ์ทางนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

ระหว่าง พ.ศ. 2526-2532*

อุบลวรรณ บัณฑิตพัฒนโมเชิต**

การศึกษาทางค่านิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากการเปิดสอนนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เกือบทุกแห่ง เมื่อการเรียนการสอนในสาขานี้กำลังได้รับความนิยมสนใจ มีผู้เรียนมาก ตำราและสิ่งพิมพ์ทางค่านิเทศศาสตร์ทุกประเภท จึงเป็นความต้องการของผู้ที่กำลังศึกษา และคณาจารย์ผู้สอนเป็นอย่างมาก ดังนั้น "รายงานจากการสำรวจและจัดทำบรรณนิทัศน์ สิ่งพิมพ์ทางนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย (พ.ศ. 2526-2532)" จึงได้จัดทำขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท ในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ พร้อมทั้งจัดทำบรรณนิทัศน์ สิ่งพิมพ์เหล่านี้แยกตามหัวเรื่องวิชาต่าง ๆ ในสาขาวิชาตามจำนวนของสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมได้

2. เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย รายงานการสัมมนาและจุลสารว่า ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางนิเทศศาสตร์ สาขาวิชาใดมีมากมีน้อยหรือยังขาดแคลน เป็นข้อมูลเพื่อการพิจารณาส่งเสริมให้มีการผลิต และศึกษาวิจัยเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

3. เพื่อเป็นแหล่งรวมข้อมูลในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ซึ่งจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาค้นคว้า และวิจัยของนักศึกษาและวิชาการต่อไป

ขอบเขต เนื้อหา และวิธีการวิจัย

เป็นงานวิจัยจากเอกสาร ได้ทำการสำรวจ รวบรวม และจัดทำบรรณนิทัศน์ คือ ขอบเขตเนื้อเรื่องย่อ ๆ ของสิ่งพิมพ์นั้น โดยมีขอบเขตว่าต้องเป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2526-2532 และสำรวจข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 12 แห่งได้แก่ ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และหอสมุดแห่งชาติ

* รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ดูที่รายงานจากการสำรวจและจัดทำบรรณนิทัศน์สิ่งพิมพ์ทางนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย (พ.ศ. 2526-2532) คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อุบลวรรณ บัณฑิตพัฒนโมเชิต, อ.บ., อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์), นศ.ม. (นิเทศศาสตร์พัฒนาการ) ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในด้านเนื้อหา นั้น ได้แยกสิ่งพิมพ์ที่สำรวจมาทั้งหมดออกเป็น 11 สาขาวิชาทางนิเทศศาสตร์ ในแต่ละสาขาวิชาจะประกอบด้วยหัวเรื่องต่าง ๆ หรือขอบเขตดังนี้

1. การสื่อสารทั่วไป - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารโดยทั่ว ๆ ไป ทางนิเทศศาสตร์ ทฤษฎีต่าง ๆ ทาง การสื่อสาร ประกอบด้วยหัวเรื่องต่อไปนี้ การสื่อสาร การสื่อสารกับการใช้ภาษา การสื่อสารกับการโน้มน้าวใจ การสื่อสารกับการวางแผนและนโยบาย การสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในองค์กร การสื่อสารระหว่างบุคคล นิเทศศาสตร์การเรียน การสอน

2. โฆษณา - จากสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับการโฆษณาทุก ๆ ด้าน

3. นิเทศศาสตร์และพัฒนาการ - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนำเอาการสื่อสารไปเกี่ยวข้องกับกิจการอื่น ๆ ประกอบด้วยหัวเรื่องต่อไปนี้ การสื่อสารกับการเกษตร การสื่อสารกับการท่องเที่ยว การสื่อสารกับการพัฒนา การสื่อสารกับการเมือง การสื่อสารกับการศึกษา การสื่อสารกับสังคม การสื่อสารกับสาธารณชน

4. โทรทัศน์และวิทยุ - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโทรทัศน์และวิทยุ (วิดีโอเทป เทป

โทรทัศน์) ประกอบด้วยหัวเรื่องต่อไปนี้ โทรทัศน์ โทรทัศน์กับการศึกษา โทรทัศน์กับเยาวชนและวิทัศน์

5. ประชาสัมพันธ์ - จากสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน

6. ภาพนิ่งและภาพยนตร์ - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภาพนิ่งและภาพยนตร์ ประกอบด้วยหัวเรื่องต่อไปนี้ การถ่ายภาพ การถ่ายภาพยนตร์

7. วาทยุติยา - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพูดในที่ต่าง ๆ

8. วารสารศาสตร์ - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการพิมพ์ ประกอบด้วยหัวเรื่องต่อไปนี้ การพิมพ์ข่าว หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสิ่งพิมพ์

9. วิทยุและเสียงตามสาย - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยุและสื่อที่คล้าย ๆ กัน คือเสียงตามสาย

10. สื่อสารมวลชน - จากสิ่งพิมพ์ที่กล่าวถึงสื่อมวลชนโดยรวม ๆ ไม่แยกกล่าวถึงสื่อใดโดยเฉพาะ ประกอบด้วยหัวเรื่องต่อไปนี้ สื่อมวลชน สื่อมวลชนกับเด็ก สื่อมวลชนกับสตรี

11. สื่อสารการแสดง - จากสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับละคร และการแสดงต่าง ๆ รวมทั้งสื่อพื้นเมือง

สิ่งพิมพ์ในแต่ละหัวเรื่องนี้จะแยกออกเป็น 5 ประเภท คือ หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย รายงาน การสัมมนา และจุลสาร

ผลจากการวิจัย

จำนวนสิ่งพิมพ์จากการสำรวจมีจำนวนทั้งสิ้น 696 รายการ แยกออกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้ (ดูตารางประกอบ)

1. หนังสือ			
- ภาพนิ่งและภาพยนตร์	มีมากเป็นอันดับ	1	ร้อยละ 14
- การสื่อสารทั่วไป	มีมากเป็นอันดับ	2	ร้อยละ 12.5
- โทรทัศน์และวิทยุ	มีมากเป็นอันดับ	3	ร้อยละ 12.2
- สื่อมวลชน	มีน้อยที่สุด		ร้อยละ 2.2

2. วิทยานิพนธ์

- นิเทศศาสตร์พัฒนาการ	มีมากเป็นอันดับ 1	ร้อยละ 33.9
- ภาพนิ่งและภาพยนตร์	มีมากเป็นอันดับ 2	ร้อยละ 14.8
- โทรทัศน์และวิทยุทัศน์	มีมากเป็นอันดับ 3	ร้อยละ 12.3
- สื่อสารการแสดง	มีน้อยที่สุด	ร้อยละ 1.8
- วาทยวิทยา	ไม่มีเลย	

3. งานวิจัย

- วารสารศาสตร์	มีมากเป็นอันดับ 1	ร้อยละ 23.5
- การสื่อสารทั่วไป และ นิเทศศาสตร์พัฒนาการ	มีมากเป็นอันดับ 2	ร้อยละ 15.3
- สื่อมวลชน	มีมากเป็นอันดับ 3	ร้อยละ 14.1
- วิทยุและเสียงตามสาย	มีน้อยที่สุด	ร้อยละ 3.5
- วาทยวิทยา	ไม่มีเลย	

4. รายงานการสัมมนา

- การสื่อสารทั่วไป	มีมากเป็นอันดับ 1	ร้อยละ 24
- โทรทัศน์และวิทยุทัศน์	มีมากเป็นอันดับ 2	ร้อยละ 16
- โฆษณา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ	มีมากเป็นอันดับ 3	ร้อยละ 12
- วาทยวิทยา ภาพนิ่ง และ ภาพยนตร์	ไม่มีเลย	

5. จุลสาร

- โทรทัศน์และวิทยุทัศน์	มีมากเป็นอันดับ 1	ร้อยละ 18.8
- การสื่อสารทั่วไป	มีมากเป็นอันดับ 2	ร้อยละ 15.6
- โฆษณา ประชาสัมพันธ์ วารสารศาสตร์ วิทยุ และ เสียงตามสาย	มีมากเป็นอันดับ 3	ร้อยละ 12.5
- วาทยวิทยา และ สื่อการแสดง	ไม่มีเลย	

สาขาวิชาที่มีสิ่งพิมพ์มากที่สุด ได้แก่ นิเทศศาสตร์พัฒนาการ ร้อยละ 17.8 วารสารศาสตร์ ร้อยละ 13.4 และ การสื่อสารทั่วไป ร้อยละ 12.1 ตามลำดับ

สาขาวิชาที่มีสิ่งพิมพ์น้อยที่สุด ได้แก่ วาทยวิทยาและสื่อมวลชน ร้อยละ 4.2

ตารางแสดงจำนวน หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย รายงานการสัมมนา และ จดสารจำแนกตามสาขาวิชา ระหว่าง พ.ศ. 2526-2532

สาขาวิชา	หนังสือ		วิทยานิพนธ์		งานวิจัย		รายงานการสัมมนา		จดสาร		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. การสื่อสารทั่วไป	34	12.5	26	9.2	13	15.3	6	24	5	15.6	84	12.1
2. โฆษณา	28	10.3	9	3.2	4	4.7	3	12	4	12.5	48	6.9
3. นิเทศศาสตร์พัฒนาการ	10	3.7	96	33.9	13	15.3	3	12	2	6.3	124	17.8
4. โทรทัศน์และวิทยุทัศน์	33	12.2	35	12.3	5	5.9	4	16	6	18.8	83	11.9
5. ประชาสัมพันธ์	29	10.7	11	3.9	4	4.7	3	12	4	12.5	51	7.3
6. ภาพนิ่งและภาพยนตร์	38	14	42	14.8	4	4.7	—	—	2	6.3	86	12.4
7. วาทวิทยา	29	10.7	—	—	—	—	—	—	—	—	29	4.2
8. วารสารศาสตร์	33	12.2	34	12.0	20	23.5	2	8	4	12.5	93	13.4
9. วิทยุและเสียงตามสาย	11	4.1	18	6.7	3	3.5	—	—	4	12.5	36	5.2
10. สื่อมวลชน	6	2.2	7	2.5	12	14.1	3	12	1	3.13	29	4.2
11. สื่อสารการแต่ง	20	7.4	5	1.8	7	8.2	1	4	—	—	33	4.7
รวม	271	100	283	100	85	100	25	100	32	100	696	100

ข้อสังเกต

1. หนังสือ จากที่สำรวจทั้งหมดพบว่า ครึ่งหนึ่งของหนังสือเป็นตำราวิชาการ เนื่องจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิด เริ่มเปิดสอนระดับปริญญาตรี มีการระดมเขียนตำราทางนิเทศศาสตร์ทุกสาขา ซึ่งแต่เดิมขาดแคลนมาก นอกนั้นเป็นหนังสือทั่วไป ที่ไม่เป็นวิชาการมากนัก แต่ให้ความรู้และประสบการณ์ เช่น เขาทำการประชาสัมพันธ์อย่างไร เอ.อี. ที่ประสบความสำเร็จ หรือเป็นหนังสืออ้างอิงใช้ค้นข้อมูล เช่น ทำเนียบโฆษณาธุรกิจ หรือหนังสือเกี่ยวกับนโยบายและแผนการสื่อสาร

2. วิทยานิพนธ์ ส่วนใหญ่เป็นระดับปริญญาโท และสาขาที่สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการมีมาก เพราะมีการเปิดสอนสาขานี้ 2 แห่ง คือที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องของการใช้สื่อ หรือการสื่อสารอีก เช่น สาขาสังคมวิทยา สาธารณสุข พัฒนาชุมชน เกษตรศาสตร์ การศึกษา เป็นต้น

3. งานวิจัย ส่วนใหญ่ผู้ทำวิจัยเป็นอาจารย์จากสถาบันต่าง ๆ และเป็นงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ นอกจากนั้นเป็นเชิงสำรวจซึ่งมีอยู่น้อย

4. รายงานการสัมมนา มีอยู่เป็นจำนวนน้อยหรือบางสาขาไม่มีเลย เนื่องจากในการสัมมนา บางเรื่องมีเอกสารประกอบ บางเรื่องไม่มีและไม่ได้ทำสรุปรายงานหรือผลจากการสัมมนาออกเผยแพร่ จึงไม่สามารถค้นคว้าอ้างอิงได้

5. จุลสาร พบว่ามีน้อยเพราะส่วนใหญ่ไม่นิยมทำออกเผยแพร่ บางครั้งทำแล้วใช้เฉพาะครั้งคราวไม่เก็บไว้อ้างอิง หรือค้นคว้าใด ๆ

ปัญหาและแนวคิดจากการวิจัย

การรวบรวมบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ทางนิเทศศาสตร์นี้ ควรระบุว่าทำไมไม่รวมบทความในวารสารและหนังสือพิมพ์ เพราะข้อจำกัดใด ทำได้ในขอบเขตจำกัด คือ สืบหาได้จากห้องสมุดต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งสิ่งพิมพ์บางเรื่องหายไป หรือไม่สามารถค้นหาได้ บางเล่มหาไม่ได้ในห้องสมุด และบางเล่มก็ไม่สามารถนำออกให้บริการได้ แต่ผู้วิจัยก็พยายามรวบรวมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะวิทยานิพนธ์ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2532 นอกจากนั้น ยังมีงานวิจัยทางนิเทศศาสตร์ ซึ่งเป็นงานวิจัยของบริษัทเอกชน หรือองค์การระหว่างประเทศ อีกจำนวนหนึ่งซึ่งไม่มีพิมพ์เผยแพร่ จึงไม่สามารถจะนำมารวบรวมไว้ได้

ส่วนแนวคิดจากการวิจัยนั้น พบว่าสิ่งพิมพ์ทางนิเทศศาสตร์มีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในช่วง 7 ปี คือระหว่าง พ.ศ. 2525-2532 มีจำนวน 696 รายการ เมื่อเทียบกับการสำรวจครั้งก่อนในช่วง 26 ปี (พ.ศ. 2500-2525) มีจำนวน 987 รายการ พบว่าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 71 หรือเฉลี่ยปีละประมาณ 100 รายการ ดังนั้นถ้าหากจะทำการสำรวจอีก ควรสำรวจทุก 2 ปี หรือหากทำทุก 5 ปี ควรแยกประเภทของสิ่งพิมพ์ เช่น สำรวจเฉพาะงานวิจัย ซึ่งรวมวิทยานิพนธ์ด้วย เป็นต้น

สรุป

งานวิจัยเรื่อง การสำรวจและจัดทำบรรณนิทัศน์สิ่งพิมพ์ทางนิเทศศาสตร์นี้ นอกจากจะได้หนังสือบรรณานิทัศน์ สิ่งพิมพ์ ทางนิเทศศาสตร์ ไว้ใช้ค้นคว้าอ้างอิงประกอบการศึกษาแล้ว ยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เห็นภาพกว้าง ๆ ของการเพิ่มขึ้นของสิ่งพิมพ์ในบางสาขา และความขาดแคลนในบางสาขา ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์กับการศึกษา โดยอาจใช้เป็นแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์และเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนในสาขานิเทศศาสตร์ได้อีกด้วย